

'Defensie moet de oorlog van vandaag en morgen kunnen winnen'

(Ministerie van Defensie)

Op 1 juni is de Defensienota 2022 uitgekomen. Na jaren van weinig tot geen groei is er eindelijk sprake van serieuze investeringen in Defensie, met een totaal van € 5 miljard structureel. Daarmee komt Nederland -eindelijk- aan het einde van deze kabinetsperiode op of net boven de 2% BBP. Om er daarna helaas weer onder te zakken. Alvast een vooruitblik voor het volgende kabinet, zij zullen dus nog meer moeten investeren om aan onze internationale verplichtingen te voldoen, maar nog veel belangrijker om onze veiligheid te kunnen waarborgen.

De plannen zoals het kabinet die ontvouwt in de Defensienota hebben een duidelijk doel, namelijk een toekomstbestendige krijgsmacht, ingebed in NAVO, EU en samenleving. Dit doel moeten we bereiken door het uitvoeren van zes actielijnen, die drie effecten tot gevolg hebben. Deze drie effecten zijn een hogere gereedheid en inzetbaarheid, gerichte verbetering van de gevechtskracht en meer wendbaarheid. De drie

effecten bespreek ik hieronder kort en ik kom later op de zes actielijnen terug. Daarna geef ik aan wat dit alles mijns inziens betekent voor met name de Koninklijke Marine.

Te bereiken effecten

Het eerste effect is een hogere gereedheid en inzetbaarheid. Daarbij ligt de focus vooral op het versterken van

de operationele ondersteuning. En dat is ook hard nodig. De afgelopen jaren, zo niet decennia, is ervoor gekozen om de *sharp end* van de krijgsmacht, de operationele eenheden, zo veel mogelijk in stand te houden. Daarvoor is diep gesneden in de ondersteuning. Dat betreft zowel de operationele ondersteuning, alsook de staf- en planningscapaciteit. Ook zijn er grote tekorten in voorraden, reserveonderdelen en munitie. Er is achterstallig onderhoud aan materieel en vastgoed. Daarnaast is de afgelopen jaren door onder meer de coronapandemie veel minder geoefend, wat de gereedheid niet ten goede kwam. Belangrijker nog is een groot tekort aan ervaren operationeel personeel. De afgelopen jaren hebben veel mensen Defensie verlaten. Daarmee is een groot tekort ontstaan aan bijvoorbeeld ervaren instructeurs, maar ook aan leidinggevendenden op alle niveaus.

Het tweede effect is gerichte verbetering van de gevechtskracht. Naast het herstellen van de bestaande capaciteiten, kijkt het kabinet dus ook naar het gericht verbeteren door het toevoegen van nieuwe capaciteiten. Het betreft dan onder meer cybercapaciteiten, *special operations forces* (SOF), vuursteun en luchtverdediging. Allemaal capaciteiten die in ieder conflict noodzakelijk zijn. De meeste capaciteiten zijn bestaande capaciteiten die we gaan versterken, zoals luchtverdediging en SOF. Sommige capaciteiten zijn nieuw, zoals zaken die *space* betreffen. Dat deze capaciteiten versterking behoeven is meer dan duidelijk, waarom men voor deze capaciteiten gekozen heeft is dat niet.

Ten derde zullen de actielijnen meer wendbaarheid moeten bereiken. Dit houdt in dat Defensie zich snel moet kunnen aanpassen aan dreigingen en crisissituaties, snel moet kunnen op- en afschalen en maatwerk moet kunnen leveren. Dit alles vanuit een solide fundament. Ik ben van mening dat Defensie -vooral de mensen van met name de operationele eenheden- zich al uitstekend kunnen aanpassen aan dreigingen en crisissituaties en dat ze prima maatwerk kunnen leveren. Beperkend zijn de tekorten aan mensen en materieel. Het opschalen is daarbij erg moeilijk, temeer daar vaak eenheden en personeel ontbreken om ofwel de inzet te vergroten, of deze langer te faciliteren. Heden ontbreekt het aan dit solide fundament; het is vaak improviseren tot en met.

De actielijnen

De zes actielijnen moeten zorgen dat voornoemde effecten bereikt worden, wat uiteindelijk leidt tot een toekomstbestendige krijgsmacht. De eerste actielijn is *krachtige ondersteuning*. Daarbij wil Defensie o.m. de ondersteuning van de SOF verbeteren door het oprichten van een gespecialiseerde helikoptereenheid en het omvormen van een luchtmobiel bataljon tot een SOF-ondersteuningseenheid. Daarnaast krijgen de mariniers en de luchtmobiele eenheden weer hun eigen vuursteun en luchtverdediging voor nabij, waardoor ze veel flexibeler

inzetbaar zijn. Vliegtuigen en helikopters krijgen betere apparatuur voor zelfverdediging en vliegen bij slecht zicht. Er komt een extra transportvliegtuig en ook de medische ondersteuning zal worden verbeterd. Daarnaast krijgt de krijgsmacht grotere voorraden, meer reservedelen en een verbetering van het onderhoudsregime. Ook wil Den Haag meer halen uit samenwerking, zowel nationaal als internationaal. Allemaal heel valide punten, die de ondersteuning zullen verbeteren en daarmee de operationele gereedheid zullen verhogen.

De tweede actielijn is *goed werkgeverschap* dat in verbinding staat met de samenleving. Ik zou hier zeggen in verbinding met de rest van de samenleving, daar

Defensie hiervan gewoon deel uitmaakt. Met het bereiken van een voorlopig arbeidsvoorwaardenakkoord, dat de leden van de bonden naar mijn verwachting zullen goedkeuren, is al een grote stap gemaakt in het verbeteren van

de arbeidsvoorwaarden. Verder stappen zijn benodigd, maar het begin is er. De rechtpositie van de reservisten zal verbeteren en we gaan kijken naar andere maatregelen om de lege plekken op te vullen. Met de nieuwe plannen komen er ook nieuwe vte's bij. Dat zal, zeker in het begin, betekenen dat nog meer vacatures zullen volgen. Verder gaan de HR-systematiek en de ondersteunende systemen op de schop. Dit alles om ervoor te zorgen dat Defensie meer maatwerk kan verrichten alsook het personeel beter kan begeleiden. Daarnaast vindt een grote verandering binnen de vastgoedportefeuille plaats. Het ministerie gaat vastgoed concentreren, verduurzamen en vernieuwen. Dat kan gevolgen hebben voor bepaalde locaties, maar is gezien doelmatigheid van het geld zeker een goede optie. Je kunt niet alles in stand houden.

De derde actielijn betreft het *versterken van specialismen*. Een en ander is eerder bij het effect 'gericht verbeteren van de gevechtskracht' al beschreven. Een aanvulling daarop is dat Defensie het materieel zo veel mogelijk wil verduurzamen. De vierde actielijn beziet *meer Europese samenwerking*. Dat betreft niet alleen de EU, maar ook met de Europese NAVO-lidstaten. Nederland wil de komende jaren het voortouw nemen in het verbreden en verdiepen van die samenwerking, zowel bi- als multilateraal. Onderdeel hiervan is het gezamenlijk aanschaffen van materiaal, maar ook de interoperabiliteit en standaardisatie vergroten. En ook hier komt de specialisatie om de hoek kijken, waarbij ook hier niet duidelijk is waarom deze keuzes gemaakt zijn.

De vijfde actielijn gaat over *innoverend vermogen en nieuwe domeinen*. De essentie van de paragraaf (blz. 36) had eigenlijk de openingszin van de nota moeten zijn, namelijk: 'Defensie moet de oorlog van vandaag en morgen kunnen winnen.' Dat is in mijn ogen de kern. Als je niet wilt kunnen winnen, begin er dan niet aan. Defensie wil de toekomstige oorlogen kunnen winnen door o.a.

Zr.Ms. Tromp vuurt een Evolved Sea Sparrow Missile (ESSM) af tijdens een oefening (Commander US 6th Fleet, Flickr)

innovatie en opereren in nieuwe domeinen. Deze nieuwe domeinen betreffen *cyber* (voor zover nieuw) en *space*. Daarnaast wil het innovatie stimuleren door meer en beter samen te werken met de Nederlandse defensie-industrie en kennisclusters, maar ook binnen Europa. Dit zal moeten leiden tot meer arbeidsextensief werken, met als gevolg dat processen die zich lenen voor automatisering dat ook worden en daar waar menselijk vernuft nodig is de processen mensen in de *loop* hebben. Deze vormen van innovatie en samenwerking moeten leiden tot verduurzaming.

De zesde en tevens laatste actielijn concentreert zich op *informatiegestuurd werken en optreden*. De hoeveelheid data en de snelheid waarmee we die moeten kunnen analyseren neemt alleen maar toe. Dat betekent ten eerste dat Defensie die data moet kunnen vinden en verzamelen. Daarvoor zijn zowel technische als juridische middelen nodig. Ten tweede zullen uit die data inlichtingen gededuceerd worden. Om die inlichtingen daarna te kunnen verspreiden, zodat eenheden actie kunnen ondernemen, is onder andere een compleet nieuwe IT-structuur binnen Defensie benodigd inclusief nieuwe bedrijfsvoering-processen.

De Koninklijke Marine

Defensie zal nu en in de toekomst alle drie de hoofdtaken moeten kunnen uitvoeren. Daarbij ligt de focus op het versterken van de basis van de krijgsmacht en het vergroten van de gevechtskracht. Wat houdt dit allemaal in voor de Koninklijke Marine? Naast de algemene zaken, zoals de nieuwe arbeidsvoorwaarden, nieuwe IT en verdergaande internationale samenwerking -vooral met België, Frankrijk, Engeland en een beetje met Noorwegen-, valt het op dat er geen extra eenheden zullen komen. Geen extra fregatten of andere schepen. Ook over het noodzakelijke versnellen van de aanschaf van nieuwe onderzeeboten en ASW-fregatten is niets terug te vinden. Wel worden er nieuwe systemen geïntroduceerd. De LCF'n krijgen kruisvluchtwapens, luchtverdediging tegen ballistische en

hypersone wapens en precisiemunitie ter ondersteuning van de mariniers op land. De kruisvluchtwapens zullen ook op de nieuwe onderzeeboten komen. De mariniers krijgen organieke vuursteun en luchtverdediging voor de korte afstand. De grootste verandering is wel het op termijn uit de vaart nemen van de OPV's en LPD's en deze vervangen door één type schip dat amfibische operaties, kustwacht taken en noodhulp kan uitvoeren. Daarnaast kan de marine de inzetbaarheid vergroten door extra budget voor opleidingen en reserveonderdelen en door meer internationaal te oefenen.

Risico's

De nota bulkt van de ambitie en dat is goed. Na jarenlange afbraak en veronachtzaming van onze veiligheid gaan we eindelijk weer investeren. Die ambitie is tevens het grootste risico. Er moet zoveel gebeuren dat het de vraag is of de organisatie het aankan. Het op orde brengen van de huidige slagkracht zal veel capaciteit kosten en dat geldt ook voor het invoeren van nieuw materieel, het opleiden van nieuwe mensen en het invoeren van nieuwe HR- en IT-systemen. Daarnaast gaan oefeningen en operaties ook gewoon door. Met het huidige tekort aan personeel zal het heel lastig, zo niet onmogelijk zijn dit alles tegelijk te gaan doen. Dit betekent dat de (marine-)leiding prioriteiten zal moeten stellen en bovenal strakke regie zal moeten voeren, om te voorkomen dat het personeel alsnog over de kling gejaagd wordt met als gevolg dat ze vertrekken. Specifiek voor de KM vormt de tijd die het kost om alle veranderingen door te voeren het grootste risico. De nieuwe onderzeeboten laten nog steeds op zich wachten; voordat de kruisvluchtwapens op dat platform beschikbaar zijn, zijn we al gauw tien jaar verder. Daarnaast is het de vraag hoeveel schepen hoeveel nieuwe kruisvlucht- en luchtverdedigingswapens aan boord gaan krijgen. Wil je de slagkracht serieus verhogen, dan moet zowel het aantal schepen als het aantal wapens zo hoog mogelijk zijn. Of het nieuwe type schip dat de OPV's en LPD's gaat vervangen in staat is om alle taken evengoed uit te voeren, is dan nog de vraag. Essentieel is dat vooral de eerste hoofdtak goed belegd is, dat is tenslotte het *unique selling point* van de marine en de krijgsmacht als geheel.

Conclusie

De Defensienota 2022 is een breuk met het verleden; we gaan flink investeren in de krijgsmacht. Daarbij is het niet altijd duidelijk waarom welke keuzes gemaakt zijn, zoals op het gebied van specialisaties. Daarnaast zijn er defensiebrede risico's, omdat de (personele) capaciteit van de organisatie wel eens veel te klein zou kunnen blijken om al die veranderingen te kunnen absorberen. Specifiek voor de marine geldt dat het krijgen van nieuwe wapensystemen een stap vooruit is, maar de vraag is of we deze stap snel genoeg kunnen nemen en of de stap groot genoeg is. Dat zal in de toekomst blijken. Wel is het zaak om zo snel mogelijk de dingen die we kunnen gaan doen, ook te gaan doen. Het is hard nodig om onze veiligheid nu en in de toekomst te kunnen blijven waarborgen.